

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 STOCKHOLM

DH ./ riksåklagaren ang. våldtäkt

(Göta hovrätts dom den 18 april 2023 i mål B 3972-22)

Högsta domstolen har beslutat att riksåklagaren ska svara skriftligen på överklagandet.

Riksåklagaren har tidigare, på begäran av DH, återupptagit och kompletterat förundersökningen med polisförhör med ett nytt vittne, med DH och med Sekretess A samt med bilder och analys av skärmdumpar från parterna mobiltelefoner, se bilagda tilläggsprotokoll.

Inför avgörandet av svarsskrivelsen har också förhören i domstol med samtliga förhörspersoner lyssnats igenom,

Jag vill anföra följande.

Min inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens dom och avstyrker prövningstillstånd.

Bakgrund

DH har av hovrätten dömts för våldtäkt. Påföljden har bestämts till fängelse i två år och tre månader

Enligt den gärningsbeskrivning som ligger till grund för hovrättens dom har han den 11 december 2021 genomfört samlag och annan sexuell handling som med hänsyn till kränkningens allvar är jämförlig med samlag med Sekretess A som inte deltog frivilligt.

Sekretess A deltog i samlaget och den sexuella handlingen som en följd av att DH hållit tag i målsäganden samt ej hörsammat när målsäganden gett uttryck för att hon inte velat ha sexuellt umgänge med honom. Samlaget och de sexuella handlingarna har bestått i att DH vidrört målsägandens bröst, fört in fingrar i hennes underliv samt penetrerat hennes vagina med sin penis och därefter fått utlösning på hennes kropp.

DH begick gärningen med uppsåt.

Överklagandet till Högsta domstolen

DH yrkar att åtalet ska ogillas.

Han gör gällande att det föreligger grund för prövningstillstånd av synnerliga skäl då han åberopar ny bevisning som enligt honom kan ligga till grund för resning enligt 58 kap. 2 § 3 och 4 rättegångsbalken.

Han åberopar förhör med det nya vittnet som i polisförhör i den återupptagna förundersökningen uppger att han vid tre olika tillfällen sett att DH och målsäganden kramat och kysst varandra. Han åberopar också skärmdumpar av meddelanden på Instagram som han menar att målsäganden skickat till honom i tiden efter händelsen.

Med bevisningen ska styrkas att han och målsäganden hade ett kärleksförhållande vid tiden för gärningen, vilket målsäganden förnekat. Detta menar han har bäring på målsägandens trovärdighet. Han menar också att målsäganden i det meddelande på Instagram som han gör gällande att hon skickat till honom efter hovrättens dom medger att hon ljugit om hon blivit våldtagen. Om bevisningen åberopats i hovrätten hade detta, enligt honom, lett till att han hade frikänts.

Enligt DH är det också av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar hans överklagande.

Grunderna för min inställning

För att Högsta domstolen ska pröva hovrättens dom krävs prövningstillstånd. Förutsättningarna för att Högsta domstolen ska bevilja prövningstillstånd framgår av 54 kap. 10 § första stycket rättegångsbalken. Enligt första stycket 1 får prövningstillstånd meddelas om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen.

Jag vill inledningsvis framhålla att det enligt min uppfattning inte finns något prejudikatintresse i att Högsta domstolen prövar DHs överklagande. Jag avstyrker därför prövningstillstånd på denna grund.

Prövningstillstånd på grund av synnerliga skäl

Prövningstillstånd får enligt 54 kap. 10 § första stycket 2 rättegångsbalken meddelas om det finns synnerliga skäl för en sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

I propositionen till den nu aktuella bestämmelsen uttalades att utrymmet för prövningstillstånd vid sidan av prejudikatdispensen bör vara ytterst begränsat. De fall som kan komma i fråga är resningsfallen och därmed jämförbara mycket sällsynta situationer. Vidare angavs att prövningstillstånd bör kunna medges i

den utsträckning som de extraordinära rättsmedlen kan tillämpas. Den närmare innebörd som resnings- och domvillogrunderna getts i praxis bör vara vägledande också inom den ordinära fullföljdens ram (se prop. 1971:45 s. 90 f.).

Enligt 58 kap. 2 § 3 rättegångsbalken får resning beviljas om ett vittne, en sakkunnig eller en tolk har lämnat en osann uppgift eller förtigit sanningen och detta kan antas ha inverkat på utgången. En falsk uppgift av en målsägande kan inte ligga till grund för resning enligt detta lagrum.

Enligt huvudregeln i 58 kap. 2 § 4 rättegångsbalken får resning beviljas, om någon omständighet eller något bevis som inte tidigare har förebringats åberopas och dess förebringande sannolikt skulle ha lett till att den tilltalade frikänts eller till att brottet hänförts under en mildare straffbestämmelse än den som tillämpats (huvudregeln). Även om det inte föreligger någon sådan sannolikhet, får resning enligt samma punkt beviljas om det, med hänsyn till vad sålunda och i övrigt förekommer, finns synnerliga skäl att på nytt pröva frågan om den tilltalade har förövat det brott för vilket han dömts (tilläggsregeln).

En utgångspunkt för prövningen är det s.k. nyhetskravet. Det kravet innebär att det i princip ska vara fråga om omständigheter eller bevis som inte prövats i målet. Resning kan därför inte beviljas bara på grund av en omprövning av i målet gjord bevisvärdering.

Welamson-Munck konstaterar att oriktig bevisvärdering i och för sig inte utgör resningsgrund. Det nya materialet måste alltså ha ett visst bevisvärde. Hur stort detta värde ska vara kan emellertid inte ens teoretiskt anges generellt. Det är nämligen klart, att det nya materialets värde måste sättas i relation till värdet av den tidigare förebringade bevisningen. Ju mera övertygande den tidigare bevisningen till stöd för domen ter sig, desto större krav måste ställas på det nya materialet för att resning ska komma i fråga. Principiellt är det relevanta vid prövning av en resningsfråga inte hur resningsinstansen själv skulle vilja avgöra målet utan hur den domstol som avgjort det skulle ha dömt om den haft tillgång till det nya materialet. Praktiskt sett har man emellertid sällan någon grund för att anta annat än att denna hypotetiska bedömning sammanfaller med resningsinstansens egen bedömning av det samlade bevismaterialet. Den prövning av det nya materialets betydelse som ska ske i resningsärendet måste därför kunna involvera – och torde i praktiken oftast involvera – en omprövning av värdet av tidigare förebringad bevisning. (Lars Welamson och Johan Munck, Rättegång VI, 4 uppl. 2011, s. 201. Se även NJA 2010 s. 295 p. 14 och 15, NJA 2011 s. 254 p. 16, NJA 2016 N 17 p. 15 samt NJA 2018 s. 163 p. 27.)

Som nämnts krävs för beviljande av resning enligt tilläggsregeln i 58 kap. 2 § 4 rättegångsbalken att det finns synnerliga skäl att på nytt pröva frågan om den tilltalade har förövat det brott för vilket han dömts. Vidare krävs att någon ny

omständighet eller något nytt bevis tillkommit. Tilläggsregeln är avsedd att utgöra en undantagsregel och kan enligt Welamson-Munck inte rimligtvis ges en tolkning enligt vilket kravet på sannolikhet skulle nedsättas generellt. I så fall skulle ju huvudbestämmelsen med dess sannolikhetskrav bli helt meningslös. I stället måste tilläggsregelns rekvisit ”synnerliga skäl” och hänvisningen till vad ”i övrigt förekommer” ges tillämpningen att sannolikhetskravet nedsätts endast när särskilda omständigheter föreligger (se Welamson och Munck, a.a., s. 203).

I NJA 1992 s. 625 uttalade Högsta domstolen att resning får beviljas enligt tilläggsregeln bl.a. om det med hänsyn till ny åberopad bevisning och vad som i övrigt förekommit finns synnerliga skäl att på nytt pröva frågan, om den tilltalade förövat det brott för vilket han dömts. Med hänsyn till det uppställda kravet på synnerliga skäl och med beaktande av att resning är ett extraordinärt rättsmedel bör tilläggsregeln ges en restriktiv tillämpning. Högsta domstolen uttalar att regeln i fall av ny bevisning bör användas endast om de nya bevisen till följd av särskilda omständigheter är ägnade att framkalla tvivelsmål om den tilltalades skuld till brottet. En sådan särskild omständighet anges kunna vara att resonemanget i den dom resningsansökningen avser verkar mindre övertygande i belysning av de nya bevisen. (Se även NJA 2018 s. 163.)

Hovrättens dom

Hovrätten har i sin dom uttalat bl.a. följande (domen s. 4 f.).

Hovrätten bedömer, likt tingsrätten, att målsäganden har lämnat en lång och detaljerad berättelse som ger intryck av att vara självupplevd. Hovrätten anser att hennes berättelse om händelseförloppet inne på toaletten inte innehåller några motsägelser eller svårförklarliga inslag. Hennes uppgifter om hur hon och DH har varit positionerade och hur han penetrerat henne, först med sina fingrar och sedan sin penis, framstår som klart begripliga, särskilt när man betänker att hon och DH befunnit sig i ett så pass trångt utrymme som den aktuella toaletten. Målsäganden har visserligen inte kunnat redogöra för exakt hur hon hamnade på toaletten med DH, men hon har framstått som uppriktig och ärlig när hon förklarat att hon saknar minnesbild i den delen. Hovrätten anser inte att omständigheten att hennes minnesbild om denna enskilda detalj förtar värdet av hennes berättelse om vad som skedde inne på toaletten. Hovrätten noterar därvid att inte heller DH har haft någon klar minnesbild av hur de kom att hamna på toaletten.

Enligt hovrätten har det inte framkommit något skäl för målsäganden att lämna oriktiga uppgifter om vad som hände på toaletten. Omständigheten att hon befunnit sig i en parrelation kan svårligen förklara att hon skulle framföra en så pass allvarlig anklagelse mot en person som hon själv haft i vart fall en vänskaplig relation till.

Hovrätten bedömer inte heller att det som DH och målsäganden uppgivit om den tidigare toaletthändelsen på Grace – en händelse som i och för sig inte varit föremål för någon närmare granskning och där de två lämnat olika uppgifter om vad som ska ha hänt – gör att målsägandens uppgifter måste värderas med någon extra försiktighet. Sammantaget finner hovrätten att målsägandens utsaga om vad som hände på toaletten på O’Learys framstår som alltigenom trovärdig.

Målsägandens uppgifter får också starkt stöd av berättelserna från de vittnen som haft kontakt med målsäganden kort efter händelsen. Målsäganden har i mycket nära anslutning till händelsen stött på SJ som såg att målsäganden grät och sprang ut från O’Learys. SJ följde efter målsäganden för att höra hur det var fatt. Målsäganden uppgav då att hon blivit våldtagen och att DH varit på henne på toaletten och tryckt in den. Även om uppgifterna som målsäganden lämnat till SJ har varit något knapphändiga har de varit mycket tydliga. SJ har också uppenbarligen tagit uppgifterna på stort allvar eftersom hon omedelbart konfronterat DH.

Även RIs uppgifter ger stöd för målsägandens uppgifter. Det framstår som märkligt att han uppgett till polisen att målsäganden sagt att DH penetrerat henne med sin penis på toaletten, om den uppgiften inte stämmer. RI har visserligen inte vidhållit uppgiften vid sitt förhör i tingsrätten, men hans iakttagelser av målsägandens sinnesstämning på pizzerian ger icke desto mindre stöd åt målsägandens berättelse.

NJ har uppgett att målsäganden i samtal med honom samma kväll som händelsen sagt att hon blivit våldtagen av DH. Han har också berättat att målsäganden grät kraftigt. Dagarna efter fick han övertala målsäganden att berätta vad som hänt, varvid hon berättade mer om händelsen. Att NJ i princip tvingat fram mer detaljer om händelseförloppet framstår inte som anmärkningsvärt, givet det sinness tillstånd han beskrivit att målsäganden befunnit sig i efter händelsen. Till skillnad från tingsrätten anser hovrätten att NJs uppgifter, om vad målsäganden berättat för honom efter händelsen, i allt väsentligt stämmer överens med det målsäganden berättat vid huvudförhandlingen i tingsrätten. Hovrätten ser därför inget skäl att tillmäta hans uppgifter ett begränsat bevisvärde. I stället anser hovrätten att även NJs uppgifter om vad målsäganden berättat för honom samt hans iakttagelser av hennes allmänna sinnesstämning efter händelsen ger starkt stöd åt målsägandens berättelse, även med beaktande att han inte lämnat uppgifterna under ed.

Mot bakgrund av det stöd som vittnesuppgifterna ger åt målsägandens uppgifter anser hovrätten, till skillnad från tingsrätten, att det inte finns anledning att ifrågasätta tilltron till målsägandens uppgifter. Att det

förekommit kontakt mellan målsägandens och DHs telefoner i dagarna efter händelsen föranleder ingen annan bedömning.

Sammantaget anser hovrätten att åklagarens bevisning är tillräcklig för att beviskravet ska vara uppfyllt. Frågan är då om DHs berättelse och den bevisning han lagt fram förtar styrkan av åklagarens bevisning.

Målsäganden och DH har lämnat olika uppgifter i fråga om vad deras relation har haft för karaktär. Målsäganden har beskrivit en vänskaplig relation medan DH i princip har gjort gällande att de har haft en hemlig kärleksrelation.

Enligt hovrätten kan såväl AS som KIs uppgifter om hur de uppfattat målsäganden och DH tillsammans vid olika tidpunkter lika väl tyda på att målsäganden och DH haft en vänskapsrelation, som att de har haft en kärleksrelation. Det långa nattliga telefonsamtalet dem emellan framstår inte heller som anmärkningsvärt i en ren vänskapsrelation – särskilt eftersom båda två uppenbarligen har arbetat nattetid. Inte heller omständigheten att de haft täta SnapChatkontakter med varandra kan enligt hovrättens mening tas till intäkt för att de haft mer än en vänskaplig relation. Sammantaget ger nu nämnda omständigheter inte mer stöd åt DHs uppgifter om relationen än de uppgifter som målsäganden har lämnat.

DHs redogörelse har, precis som tingsrätten har redogjort för, varit lång och detaljerad och framstår sedd för sig som logisk och sammanhängande. Hans berättelse om vad som hände inne på toaletten är dock mycket svår att förena med målsägandens agerande och reaktion direkt efter händelsen. Om händelsen på toaletten avslutades med att DH och målsäganden kramade om varandra och sade att de älskade varandra, är det svårt att begripa varför målsäganden därefter direkt rusade ut från O'Learys gråtandes och berättade för SJ att DH skulle ha varit på henne, "tryckt in den" och våldtagit henne. Det framstår för hovrätten som praktiskt taget uteslutet att målsägandens agerande i förhållande till SJ direkt efter händelsen skulle vara uttryck för ett försök att dölja en hemlig relation till DH. Detta särskilt med tanke på de uppgifter som DHs lämnat om vad som hade hänt på toaletten, att det varit ömsesidigt och att han varken med sina fingrar eller penis penetrerat målsäganden. Om DHs uppgifter om händelsen är riktiga skulle det helt saknats skäl för henne att direkt berätta för SJ att DH "tryckt in den" om nu syftet endast var att dölja relationen.

Det faktum att DH till polis inledningsvis sagt sig inte minnas om han haft sex med målsäganden samt att han lämnat olika uppgifter till olika personer om vad som hänt på toaletten påverkar också, precis som tingsrätten anfört, bedömningen av hans uppgifter negativt.

Hovrätten bedömer sammantaget att de omständigheter och den bevisning som förts fram i målet av DH inte ger sådant stöd åt hans uppgifter att de omkullkastar åklagarens bevisning. I stället är det målsägandens berättelse som ska ligga till grund för bedömningen. Hovrätten finner det därmed styrkt att DH har vidrört målsägandens bröst, fört in fingrar i hennes underliv samt penetrerat hennes vagina med sin penis och därefter fått utlösning på hennes kropp. Målsäganden deltog inte frivilligt, vilket DH förstod eftersom samlaget och den sexuella handlingen föregicks av att han höll tag i henne samt eftersom målsäganden med ord uttryckte att hon inte ville ha sexuell umgänge med honom. Åtalet är därmed styrkt i sin helhet och DH ska dömas för våldtäkt.

Min bedömning

Införandet av möjligheten till prövningstillstånd av synnerliga skäl skedde för att klaganden inte ska behöva avvakta en lagakraftvunnen dom innan denna kan angripas med extraordinära rättsmedel. Avsikten är dock inte att domstolen vid sin tillståndsprövning ska bortse från det s.k. nyhetskravet eller att värdet av den bevisning som kan ligga till grund för prövningstillstånd av synnerliga skäl (resning) ska sättas lägre än annars. Tvärtom följer av praxis att prövningen ska ske på samma sätt som om domstolen prövade en ansökan om resning, se NJA 2019 s. 438. I ärenden om resning är det sökanden som ska visa att grund för resning föreligger. Det kan inte vara någon skillnad i det avseendet när det gäller påståenden om att det finns grund för prövningstillstånd av synnerliga skäl (resning).

Försvaret gör gällande att de uppgifter som framkommit efter den återupptagna förundersökningen visar att parterna haft en kärleksrelation och att målsäganden ljugit om att hon skulle ha blivit våldtagen av DH.

Jag instämmer inte i den uppfattningen.

Målsäganden har i det nya förhör som hållits med henne efter att förundersökningen återupptagits vidhållit att hon och DH inte haft någon kärleksrelation. Hon har också nekat till att det är hon som skickat de meddelanden till honom via Instagram som han nu åberopar (se tilläggsprotokollet s. 15-18).

Det bör påpekas att de ursprungliga meddelandena inte finns kvar. Det är alltså skärmdumpar av meddelandena som visats upp, vilket medför att det inte går att fastställa äktheten av meddelandena (se tilläggsfup s. 30-34). När det gäller det meddelande som DH skickat till målsäganden har båda parter bekräftat detta. Målsäganden har dock ställt sig mycket frågande inför det meddelande som hon enligt DH ska ha skickat till honom, bland annat eftersom det inte stämmer överens med hennes sätt att uttrycka sig. Även om det skulle visa sig att målsäganden skickat det åberopade meddelandet kan jag inte instämma i

försvarets tolkning av innehållet i detta, dvs. att målsäganden skulle ha vidgått att hon ljugit om händelsen.

Oaktat vad som nu framkommit får målsägandens uppgifter om att hon blivit våldtagen av DH ett mycket starkt stöd av de vittnen som hörts angående hennes reaktioner i direkt anslutning till händelsen. Hennes omvittnade reaktioner direkt efter händelsen är också mycket svåra att förena med DHs påståenden om deras relation och särskilt med vad som enligt honom inträffade mellan dem på toaletten.

För att försvarets tes ska stämma måste målsäganden redan i direkt anslutning till händelsen ha iscensatt att hon blivit våldtagen, vilket i sig framstår som obegripligt, särskilt mot bakgrund av vad som i övrigt är omvittnat om parternas relation och vad som tidigare inträffat under den aktuella kvällen.

Enligt min uppfattning är bevisningen till stöd för åtalet mycket övertygande. Den bevisning försvaret nu åberopar kan enligt min bedömning inte ligga till grund för resning och då heller inte till grund för prövningstillstånd av synnerliga skäl.

Jag avstyrker prövningstillstånd.

Katarina Johansson Welin

My Hedström

Bilaga
Tilläggsprotokoll

Kopia till
Åklagarkammaren i Växjö (AM-179156-21)
Kammaråklagaren Tommy Sköld